

2- استفاده در غیر جهت وقف از قبرستانهای وقفی دایر

۲- استفاده در غیر جهت وقف از قبرستانهای وقفی دایر

ساخت مسجد در قبرستان

۶۵۸. در دوران تاریک طاغوت مرحوم پدرم با مشورت و تشویق مرحوم حضرت آیت الله اقدام به احداث بنای مسجد در صحن امام زاده نمودند.

اکنون پس از گذشت ۲۰ سال که از احداث این مکان مقدس و معنوی می گذرد سازمان حج و اوقاف استان به عللی می خواهد ساختمان این مسجد را تخریب نماید و از زمین موقوفه مسجد استفاده دیگری بنماید.

از محضر آن مجتهد والامقام سؤال و استفتاء می نمائیم آیا جایز است شرعاً بنای این مسجد تخریب گردد؟

جواب: اگر قسمتی که مسجد شده وقف بوده ولو برای صحن امامزاده یا قبرستان یا غیر آن بنای مسجد در آن جایز نبوده است در هر صورت رسیدگی موکول است به مسئولین محترم ذیربط در جمهوری اسلامی و احتیاط آن است که تا ممکن است بدون تخریب بنا به وقف عمل نمایند.

۶۵۹. قبرستان متروکی در وسط شهر وجود دارد که وقفیت آن معلوم نیست، آیا ساخت مسجد در آن جایز است؟

جواب: اگر قبرستان مذکور زمین وقفی و ملک خصوصی کسی نبوده و همچنین از مکان های عمومی و مورد نیاز و استفاده اهالی در مناسبتها نیز نباشد و ساخت مسجد هم در آن موجب هتک یا نبش قبرهای مسلمانان نشود، اشکال ندارد.

۶۶۰. به استحضار می رساند قطعه زمینی حدود صد سال پیش جهت دفن اموات مسلمین تعیین و عملی می شود. بیش از پنجاه سال است که میت دفن نمی شود حال از محضر عالی استعلام می شود با توجه به اینکه گورستان موقوفه متروکه گردیده است و آثار قبور از بین رفته است و با عنایت به نیاز اهالی به مسجد جهت انجام فرایض الهی، آیا اهالی می توانند در گورستان مذکور یک باب مسجد احداث نمایند یا خیر؟

در صورت عدم امکان احداث مسجد در گورستان موقوفه، آیا اهالی می توانند با پرداخت بهاء متناسب به عرصه گورستان اقدام به احداث مسجد نمایند یا خیر؟ ضمناً هیچگونه نبش قبری به عمل نخواهد آمد.

جواب: اگر قبرستان وقف است مسجد نمی شود و تغییر آن هم جایز نیست.

۶۶۱. در محله ما مسجد کوچکی است که مدتی پیش ساخته شده است الان اهل محل به خاطر جمعیت زیاد و برای اقامه نماز جماعت می خواهند جای آن مسجد، مسجد دیگری بسازند ولی برای توسعه مسجد با مشکلی روبرو شدیم و آن این است که طرف مسجد قبرستان مؤمنین است که مدت ها پیش دفن شده اند و اگرچه هیچ نشانی از آنها نمانده است حتی روی قبرهایشان هیچ علامتی از قبیل سنگ قبر و دیگر دیده نمی شود، البته احتمال می رود در صورت کندن زمین در آنجا ممکن است استخوان های پوسیده بیرون بیایند البته طرف های دیگر این قبرستان هنوز هم اموات دفن می کنند. از محضر مبارک حضرتعالی استدعا می کنیم آیا ما می توانیم آنجا مسجد بسازیم تا مشکلات ما رفع شوند و آیا می شود دستشویی و حمام هم در آن مسجد ساخت، آیا این امر موجب بی حرمتی مرده ها نمی شود؟

جواب: قبرستان مؤمنین را نمی توانید تغییر دهید و تبدیل به مسجد کنید و تجدید بناء مسجد مانع ندارد بدون تصرف قبرستان.

۶۶۲. مسجد قبلی به دلیل خیلی کوچک بودن کفاف جماعت را نمی نماید و کلیه اطراف مسجد قبلی قبرستان قدیمی است آیا می شود جهت گسترش مسجد از قبرستان قدیمی استفاده نمود؟

جواب: تبدیل قبرستان وقفی به مسجد جایز نیست.

۶۶۳. آیا احداث سرویس دستشویی در انتهای مسجد که قبرستان قدیمی می باشد اشکال شرعی دارد یا نه؟ اگر به صورت زیرزمین و پائین تر از قبرها سرویس احداث گردد چه حکمی دارد؟

توضیح اینکه هیچگونه امکان جهت احداث سرویس بهداشتی در محل دیگر وجود ندارد.

جواب: گذشت که تغییر وقف است و جایز نیست.

۶۶۴. امامزاده ای است معروف به امامزاده احمد و جنب آن مسجدی است قدیمی و جنب این مسجد قبرستانی بوده متعلق به عموم مؤمنین که وقف بودن آن مسلم نیست حدود شانزده سال قبل بعضی از اهالی به منظور ساختن مسجدی جدید و وصل آن به مسجد قدیم این قبرستان را که بعضی از قبور آن جدید بوده نبش نموده و بقایای آن را به جای دیگر منتقل می نمایند و عملیات ساختن مسجد را در جای آن قبرستان شروع می کنند که بعضی از مؤمنین با استفتائی که از بعضی مراجع عظام نموده بودند با ساختن این مسجد مخالفت می نمایند که در نتیجه عملیات ساخت این مسجد متوقف می شود تا دو سه سال قبل که مجدداً عده ای از مؤمنین اقدام به ساختن مسجد می نمایند که چند ماه است آن را تکمیل و افتتاح نموده و در آن نماز می خوانند اکنون با همه این اوصاف بفرمائید نماز خواندن در این مسجد جدید و استفاده های دیگر از آن چه حکمی دارد؟

جواب: اگر وقفیت قبرستان نزد اهل محل معروف و مشهور نیست نماز خواندن در آن مسجد مانع ندارد.

۶۶۵. زمینی محل دفن اموات بوده و به عللی بعد از چند سال متروکه می شود تا اینکه اهالی در چند سال قبل برای دفن مجدد و احیاء قبرستان قدیمی اقدام می کنند متوجه می شوند شخصی از کارمندان سازمان مراتع و جنگلداری زمین مذکور را به شخصی جهت بناء منزل و پرورش طیور فروخته اند. آیا اصل خرید و فروش قبرستان به اشخاص خصوصی جایز است؟ آیا با گذشت چند سال و فرسوده شدن اجساد به طوریکه قسمتی از استخوان های پوسیده موجود باشد آیا می شود قبرستان را خرید و فروش کرد؟

آیا در قبرستان بعد از چند سال می شود تغییر و تحول به صورت پارک و شهربازی کودکان و درخت کاری نمود؟ ساختن مسجد و حسینیه و مصلی نماز و یا گسترش بقعه امامزادگان که موجب تصرف و تخریب در قبرستان می شود چگونه است؟ افرادی که به صورت عدوانی یا ابتیاع قبرستانی را تصرف و در آن بنای خصوصی ایجاد می کنند یا ایجاد کرده اند خانه ها و بناهای آنها چه حکمی دارد؟ و چه باید بکنند؟ وظیفه شرعی مؤمنین و مسلمین یا متصرفین چه می باشد؟

جواب: حکم کلی مسئله روشن است که خرید و فروش قبرستان و تبدیل و تغییر آن به چیز دیگر جائز نیست ولی موضوع خاص و مسائل اختلافی نیاز به رسیدگی دارد و موکول است به مسئولین محترم ذیربط.

ساخت شهربازی و پارک در قبرستان

۶۶۶. شهرداری چند تا از گورستان ها را به پارک تبدیل نموده است، با توجه به اینکه در اداره اوقاف سند موجود هست که تمام این گورستان ها موقوفه می باشند و از تاریخ آخرین دفن در بعضی از آنها فقط حدود ۲۰ سال نمی گذرد، آیا عمل شهرداری مطابق شرع است یا نه؟ لطفاً حکم شرع مقدس را اعلام فرمائید.

جواب: تصرف در موقوفه در فرض ثبوت وقف شرعاً در خلاف جهت وقف فی نفسه جایز نیست.

۶۶۷. قطعه زمینی که قبلاً گورستان بوده و اکنون بیش از ۴۰ سال از این قبرستان می گذرد و هیچ نوع آثاری از قبر مشاهده نمی گردد و زمین مسطح می باشد، اما در حین خاکبرداری به استخوان و در بعضی نقاط جسد مدفون شده مشاهده گردیده است. لذا استدعا می گردد به سؤالات زیر پاسخ داده شود تا اقدام مقتضی به عمل آید:

۱- آیا در چنین زمینی که قبلاً گورستان بوده و بیش از ۴۰ سال از آن گذشته است می توان ساختمان بنا نمود؟

۲- آیا با خاکبرداری زمین می توان ساخت و ساز نمود؟

۳- آیا ایجاد پارک و یا فضای سبز بر روی چنین زمینی امکان پذیر است یا خیر؟

جواب: ۱-۲ نبش قبر مسلمان به هیچ وجه جایز نیست اگر چه چهل سال از دفن گذشته باشد.

۳- تبدیل گورستان موقوفه جایز نیست و غیر موقوفه اگر نبش قبر نباشد بلامانع است.

۶۶۸. مقبره ای وجود دارد که عمر قبرهای آن تقریباً به سی و پنج سال می رسد و شهرداری آن را تبدیل به پارک عمومی کرده و در دوران حکومت سابق ساختمان هایی در قسمت هایی از آن ساخته است، آیا نهاد مربوطه می تواند ساختمان های مورد نیاز خود را مجدداً در این زمین بسازد؟

جواب: اگر زمین قبرستان برای دفن اموات مسلمانان وقف شده باشد و یا احداث بنا در آن موجب نبش یا هتک حرمت قبور علما و صلحا و مؤمنین شود و یا زمین از مکان های عمومی و مورد نیاز شهر جهت استفاده اهالی باشد، ساخت تأسیسات و همچنین تصرفات خصوصی در آن و تغییر و تبدیل آن جایز نیست و در غیر این صورت آن کار فی نفسه اشکال ندارد، لکن قوانین مربوطه در این زمینه باید مراعات گردد.

ساخت مهدیه، حسینیه، مدرسه در قبرستان

۶۶۹. ساختن مهدیه و حسینیه در قبرستانی که قسمتی از آن به حالت تعطیل درآمد چه صورتی دارد؟

جواب: در صورتی که وقف به عنوان قبرستان نباشد و نیز نبش قبر صدق نکند با اجازه مراجع قانونی ذی ربط اشکال ندارد.

۶۷۰. وزارت آموزش و پرورش قسمتی از یک قبرستان نسبتاً قدیمی را بدون کسب موافقت اهالی، برای ساخت مدرسه، تصرف کرده و مدرسه ای را در آن ساخته است که دانش آموزان در آن نماز می خوانند، این کار چه حکمی دارد؟

جواب: تا زمانی که دلیل معتبری بر اینکه زمین مدرسه برای دفن اموات وقف شده، اقامه نشده است و از مکان های عمومی و مورد نیاز شهر برای دفن اموات و غیره و همچنین ملک خصوصی کسی نباشد، استفاده از آن برای مدرسه و خواندن نماز در آن با مراعات ضوابط و مقررات قانونی اشکال ندارد.

احداث خیابان، فلکه، مغازه و معبر عمومی در قبرستان

۶۷۱. قبرستانی است جنب جاده اصلی (ورود شهر) دارای سند رسمی و جزء موقوفات هست و در این وادی مؤمنین دفن شده و بعضی از صلحاء نیز در این قبرستان مدفونند، شهرداری قصد دارد در این مکان برای جلوگیری از تصادفات عدیده احداث فلکه (میدان) نموده و دکابینی نیز به طور رایگان برای صاحبان دکانهای تخریب شده در زمین مذکور بنا نماید و آنها را اسکان دهد و پیاده کردن این نقشه و طرح مصادف است با نابودی تمام آثار این قبرها و خود قبرستان، آیا این حرکت شهرداری مطابق با شرع مقدس اسلام هست یا خیر؟ مستدعی است نظر مبارک حضرتعالی را در زیر این ورقه مرقوم فرمائید.

جواب: تغییر و تبدیل قبرستان که وقف برای دفن اموات مسلمین است جایز نیست.

۶۷۲. اگر ایجاد پیاده رو در یکی از خیابانها متوقف بر تخریب تعدادی از قبور مؤمنینی باشد که قبل از بیست سال پیش در قبرستان مجاور خیابان عمومی دفن شده اند، آیا این کار جایز است؟

جواب: اگر قبرستان مذکور وقف نباشد تبدیل قبور به عنوان محل عبور افراد پیاده تا زمانی که مستلزم نبش قبور مسلمانان و هتک حرمت آنها نباشد، اشکال ندارد.

۶۷۳. شورای اسلامی و شهرداری شهر به جهت تقاضای مکرر جمعی از شهروندان تصمیم به احداث جاده از وسط آرامگاه جهت تردد و رفاه حال عده ای از شهروندان این شهر دارد لازم به ذکر است که هیچ قبوری در وسط جاده واقع نشده فقط دو مورد در حدود بیست الی سی سانتی متری گوشه آن در کنار جاده افتاده است که به صورت پل مانند بازسازی شده لذا به جهت محترم شمردن آرامگاه دو طرف جاده دروازه مناسبی نصب و با نرده های آهنی محصور شده است لذا خواهشمند است نظر شرعی آن را مرقوم و ارائه طریق فرمایند.

جواب: احداث جاده در قبرستان جایز نیست، بلی ضوابط و مقررات جمهوری اسلامی لازم المراعات است.

۶۷۴. جهت حفظ احترام اموات در نظر است قبرستان محل و گلزار شهداء را حصار نمایند، و تعدادی می خواهند وسط قبرستان خیابان کشی کنند، که اگر این کار اجرا شود قبرستان عملاً به دو قسمت تقسیم می شود. از محضر حضرتعالی تقاضا داریم که حکم شرعی را مرقوم فرمائید که آیا می توانیم کل قبرستان را به عنوان یک مجموعه خیابان کشی نموده و حصار نمائیم، حکم شرعی چیست؟

جواب: اگر قبرستان وقف است، احداث خیابان در آن جائز نیست و اگر جزء زمین های عمومی دیگر است، تابع قانون مربوطه است و دیوارکشی اگر خلاف وقف یا مقررات دولتی نباشد به اختیار مردم است و باید از هرگونه عملی که موجب اختلاف می گردد پرهیز شود.

احداث واحدهای مسکونی، تجاری و... در قبرستان

۶۷۵. در مجاورت روستا قطعه زمینی است نسبتاً وسیع که قبرستان و به اصطلاح اهل محل خرمن گاه بوده و رفت و آمدهای مختلف صورت می گرفته است، طبق اظهارات بزرگان اهل روستا حدود سی سال است که بخشی از این زمین یاد شده تبدیل به اماکن مسکونی اعم از شخصی و عمومی از قبیل مدرسه، شرکت تعاونی و در چند سال اخیر نانوایی شده است، به گونه ای که قسمت مرکزی قبرستان در وسط مجموعه قرار گرفته ضمناً در بخشی از مجموعه یاد شده طبق اظهارات افراد مسن و قدیمی در قرن اخیر حداقل از بیست و پنج سال قبل گذشته جنازه ای دفن نشده است.

با عنایت به مسائل یاد شده و ضرورتهای پیش آمده، استدعا دارد نظر شریف را نسبت به تکلیف مردم در مورد استفاده از نانوایی برای پخت و خرید نان و رفت آمد به مدرسه و منازل شخصی و شرکت تعاونی و نماز خواندن در هر یک از اماکن با توجه به ناگزیر بودن از تردد از روی قبرستان و قبور مسلمین مشروحاً بیان فرموده تا وظیفه اهل محل اعم از مالکین و شاغلین و سایر افراد روشن گردد.

جواب: زمین اگر وقف برای دفن اموات مسلمین یا از مرافق عمومی روستا جهت استفاده عمومی اهالی باشد، استملاک و تصرف آن و احداث

ساختمان در آن جایز نیست.

۶۷۶. زمینی در کنار یکی از قبرستان ها وجود دارد که هیچ اثری از قبر در آن دیده نمی شود و احتمال دارد که یک قبرستان قدیمی باشد، آیا تصرف در این زمین و ساختمان سازی در آن برای فعالیتهای اجتماعی جایز است؟

جواب: اگر احراز شود آن زمین، جزئی از قبرستان عمومی موقوفه برای دفن اموات است و یا از نظر عرف حریم آن محسوب شود حکم قبرستان را دارد و تصرف در آن جایز نیست.

۶۷۷. یک نفر مالک شرعی و قانونی، یک قطعه زمین را جهت دفن اموات واگذار نموده است که مورد گواهی معتمدین محل و مورد تأیید می باشد و در قسمت زیادی از آن اموات دفن گردیده و قسمتی نیز برای آینده باقی مانده است و چگونگی واگذاری، که آیا وقف است یا غیر وقف برای اهالی و ورثه معلوم نمی باشد آیا:

احداث ساختمان شخصی در قسمت اموات دفن شده یا نشده جایز است یا خیر؟
احداث ساختمان عام المنفعه از قبیل بهداری و مدرسه و غیره در قسمت های اموات دفن شده یا نشده جایز است یا خیر؟
با گذشت زمان به طوری که ظاهر قبور از بین برود و با توجه به اینکه زمین جهت دفن اموات واگذار گردیده احداث ساختمان شخصی یا عام المنفعه جایز است یا خیر؟

جواب: با فرض اینکه زمین برای دفن اموات واگذار شده است و اموات هم در آن دفن شده اند حکم وقف بر زمین مزبور مترتب است، و ساختمان سازی در آن به هیچ یک از وجوه ذکر شده جایز نیست.

ساخت اماکن عمومی یا فضاهای ورزشی در قبرستان

۶۷۸. قبرستانی که قبلاً در آن اموات را دفن می کردند و فعلاً دفن اموات در آن متوقف گردیده و تاریخ اکثر به اتفاق قبور بیش از سی سال است آیا می توان با خاک ریزی روی قبور قبرها را زیر خاک برده و در آن کتابخانه، زمین فوتبال و فضای سبز برای جوانان و مردم احداث نمود یا خیر؟ لطفاً نظر شرعی را بیان فرمائید.

جواب: اگر استفاده در جهت وقف به هیچ وجه امکان نداشته باشد، با نظر متولی شرعی میتواند در مطلق خیرات از آن استفاده کند.

۶۷۹. واقفی قطعه زمینی را جهت احداث گورستان وقف کرده و عده ای اقدام به تصرف این قطعه زمین نموده و آن را به زمین فوتبال تبدیل نموده اند از آن مرجع معظم تقاضا داریم حکم شرعی مسئله را بیان فرمایند.

جواب: اگر زمین ملک شرعی واقف بوده و آن را وقف قبرستان کرده و تحویل متولی برای دفن اموات داده حکم وقف بر آن مترتب می شود و تبدیل آن و تغییر آن به زمین ورزش جایز نیست.

ساخت مرکز مخابرات یا آزمایشگاه در قبرستان

۶۸۰. در ساختمان یک مرکز آموزشی اطاقی وجود دارد که در حال حاضر از آن به عنوان آزمایشگاه آموزشی استفاده می شود و زمین آن جزء قبرستان مجاور است که در سال های قبل از قبرستان جدا شده است، باتوجه به اینکه قبرستان مجاور هنوز مورد استفاده قرار می گیرد، معلمان و دانش آموزانی که در آن آزمایشگاه نماز می خوانند چه تکلیفی دارند؟

جواب: تا زمانی که ثابت نشود که زمین آزمایشگاه برای دفن اموات وقف شده، نماز خواندن و سایر تصرفات در آن اشکال ندارد، ولی اگر با دلیل معتبری ثابت شود که فقط برای دفن اموات در آن، وقف شده، واجب است به حالت قبلی خود برگشت داده شده و برای دفن اموات تخلیه شود و تأسیسات ساخته شده در آن محکوم به غصب می باشد.

۶۸۱. ما قصد داریم مرکز مخابراتی در یکی از روستاها ایجاد کنیم و به همین دلیل از اهالی روستا خواسته ایم زمینی را برای ساخت مرکز مخابرات در اختیار ما بگذارند، با توجه به عدم وجود زمینی در وسط روستا برای این کار، آیا جایز است این مرکز در قسمت متروکه قبرستان قدیمی ساخته شود؟

جواب: اگر استفاده در جهت وقف به هیچ وجه امکان نداشته باشد، با نظر متولی شرعی میتواند در مطلق خیرات از آن استفاده کند.

۶۸۲. ما قصد داریم که یک مرکز بهداشتی در قسمتی از زمین باثری که در جوار یکی از قبرستان هاست بسازیم، ولی بعضی از اهالی ادعا می کنند که این مکان جزئی از قبرستان است و برای مسئولین تشخیص اینکه زمین مذکور قبرستان هست یا خیر مشکل شده و بعضی از سالمندان آن منطقه شهادت می دهند که در آن زمینی که عده ای مدعی وجود قبر در آن هستند، قبری وجود نداشته است، البته هر دو گروه شهادت می دهند که در اطراف زمینی که برای ساخت مرکز بهداشتی در نظر گرفته شده قبر وجود دارد، تکلیف ما چیست؟

جواب: تا زمانی که احراز نشود آن زمین وقف برای دفن اموات مسلمانان است و زمین مزبور از مکان های عمومی مورد نیاز اهالی در مناسبت ها نباشد و ساخت مرکز بهداشتی در آن هم مستلزم نبش قبر و هتک حرمت قبور مؤمنین نباشد، ایجاد آن مرکز در زمین مزبور اشکال ندارد و در غیر این صورت جایز نیست.

۶۸۳. زمینی در مجاورت روستا می باشد که طبق اظهارات بزرگان اهل محل وقف بر قبرستان بوده است در مکان یاد شده بیش از پنجاه سال است که جنازه دفن نگردیده است. با عنایت به اینکه مردم روستا نیاز مبرم به حدود صد متر زمین جهت تأسیس مکان مخابرات دارند که از نظر تناسب و ضعف اقتصادی اهالی منحصر به تصرف بخشی از کنار قبرستان یاد شده است، ضمناً مکان یاد شده سال هاست که عملاً تبدیل به مکان توقف وسایل نقلیه و یا ریختن بار و ابزار و ادوات شده است. مستدعی است حکم مورد مزبور را بیان فرموده و در صورت مقدور راه حلی برای رفع معضل اهل محل مبذول فرمائید.

جواب: زمین اگر وقف برای دفن اموات مسلمین است احداث ساختمان مخابرات یا چیزی دیگر در آن جایز نیست.

اجرای طرحهای عمرانی در قبرستان

۶۸۴. در اجرای طرح عظیم سد البرز رقباتی از موقوفات و اماکن متبرکه از جمله قبور مطهر پنج تن از امامزاده های مورد اکرام و احترام خاص اهالی منطقه به زیر آب سد خواهد رفت. سؤال این است در این رابطه تکلیف شرعی و قانونی اداره اوقاف چیست و نحوه عمل و برخورد با مسئولین اجرای طرح سد چگونه باید باشد؟

جواب: این کار شرعاً جایز نیست، مگر در صورتی که در این باره قانون جمهوری اسلامی اقتضا نماید.

۶۸۵. با احترام به استحضار حضرتعالی می رساند شهرداری به منظور ساخت و عمران یکی از خیابان های محلات شهر با مشکلی مواجه است که نیاز به حکم کتبی شرعی دارد تا بتواند بدون دغدغه نسبت به اجراء و آسفالت آن اقدام نماید، صورت مسئله بدینگونه است: قبرستان حصارکشی شده در بر این خیابان واقع است تعدادی قبور خارج از حصارکشی با قدمتی بیش از سی سال در مسیر تعریض و بازگشائی قرار دارند که در معرض ریخت و پاش زیاله می باشد و چهره ای نامناسب و ناهنجار را به وجود آورده است ضرورت ایجاد می نماید که هرچه سریع تر نسبت به عمران و آبادانی اقدام شود تا یکی از قدیمی ترین محلات شهر به شبکه آسفالت شهری پیوندد، حال با عنایت به این مسئله راهی جز نبش قبر وجود ندارد لذا بنا به ضرورت و نیاز شدید و ایجاد تسهیلات در امر عبور و مرور و ایاب و ذهاب عمومی و نزدیک بودن فصل زمستان و بارندگی و نیاز شدید اهالی، متمنی است حکم لازم شرعی اعلام فرمایند و قبلاً در جهت جلب رضایت بازماندگان متوفیات مذاکرات لازم حضوراً صورت پذیرفته است.

جواب: نبش قبر مسلمان جایز نیست، و تصرف در قبرستان بر خلاف جهت قبرستان جایز نیست و چنانچه در جمهوری اسلامی قانونی باشد، لازم المراعات است.

۶۸۶. قبرستانی هست دایر که سال گذشته میتی در آن مدفون گردیده است و فرزندان و بستگان متوفیان نیز در قید حیات می باشند، همچنین در این قبرستان مرقد مطهر دو شهید بزرگوار قرار گرفته است.

(۱) آیا بنیاد مسکن جهت اجرای طرح هادی و خیابان کشی می تواند نسبت به تخریب قبور و کشیدن خیابان از داخل قبرستان اقدام نماید، با توجه به اینکه یکی از قبور که در خیابان و پیاده رو قرار می گیرد مربوط به ۲۲ سال پیش و قبر دیگر مربوط به ۳۵ سال پیش و صاحبان این قبور نیز در قید حیات می باشند.

(۲) آیا اصلاً تخریب و کشیدن خیابان بر روی قبری که ۲۲ سال از مدفون شدن میت در آن نگذشته است از نظر شرعی جایز است، قبوری که بیشتر از ۳۰ سال از دفن میت در آن می گذرد چطور؟

جواب: در فرض مرقوم تخریب قبرستان و قبور جایز نیست. بلی چنانچه مقررات و ضوابط قانونی جمهوری اسلامی اقتضائی داشته باشد مقدم است.

انجام زراعت در قبرستان

۶۸۷. قبرستانی در کنار زمین کشاورزی قرار دارد به گفته شاهدان محل به قدمت ۱۵۰ سال. الان متروکه شده و میتی در آن دفن نمی شود و جایگاه حیوانات چون مار و عقرب و موش گردیده که موجب آزار و اذیت کشاورزان محل شده است آیا می شود این قبرستان را به زمین کشاورزی تبدیل کرد و استخوان های مردگان به صورت پودر درآمده است؟

جواب: اگر به هیچ نحو قابل استفاده برای دفن مردگان نیست می توانند از آن در کارهای خیر استفاده کنند.

ساخت مکان ورزش و بازی جوانان در قبرستان

دفتر مقام معظم رهبری
www.leader.ir

۶۸۸. زمینی برای دفن اموات وقف شده است و در وسط آن ضریح یکی از فرزندان ائمه (علیهم السلام) قرار دارد و در این اواخر اجساد تعدادی از شهدای عزیز در آن قبرستان دفن شده است، با توجه به نبود زمین مناسبی برای بازی های ورزشی جوانان، آیا جایز است با مراعات آداب اسلامی، در داخل قبرستان بازی کنند؟

جواب: تبدیل قبرستان به مکان بازی های ورزشی و تصرف در زمین موقوفه در غیر جهت وقف جایز نیست و همچنین هتک حرمت قبور مسلمانان و شهدای عزیز هم جایز نیست.